

KINH TẾ KHU VỰC MỸ LATINH NĂM 2004 VÀ 2005

Trịnh Trọng Nghĩa

Tổng quan mới đây về tình hình phát triển kinh tế khu vực Mỹ Latinh năm 2004 và năm 2005 của các chuyên gia IMF cho biết, GDP bình quân của các nước khu vực này năm 2004 tăng 5,7%, mức tăng cao nhất kể từ năm 1980, nổi trội ở đây là Venezuela, Uruguay và Argentina vì ba nền kinh tế này trước đây bị suy thoái nghiêm trọng. Còn Brazil và Chile, nhờ cải cách cơ cấu, nền kinh tế phát triển thuận lợi, GDP tăng trên 5%.

Khu vực này đạt được như vậy, theo các chuyên gia IMF, một phần là do kinh tế toàn cầu phục hồi trở lại, góp phần làm tăng kim ngạch xuất khẩu của toàn thế giới nói chung, của Mỹ Latinh nói riêng, tạo thêm công ăn việc làm cho người lao động, tăng tiêu dùng nội địa, tạo cơ hội cho sản xuất trong nước phát triển; phần khác, là do nội tình chính trị - xã hội nhiều nước khu vực này đã dần ổn định trở lại khiến vốn đầu tư trực tiếp nước ngoài dồn về đây nhiều hơn, tăng 14% so với năm 2003, đạt 612 tỷ USD năm 2004 (so với 166 tỷ USD đầu tư trực tiếp vào khu vực châu Á, 165 tỷ USD vào các nước EU, và 133 tỷ USD vào khu vực Bắc Mỹ), góp phần tạo nhiều ngành nghề và công ăn việc làm mới thúc đẩy tăng trưởng kinh tế. Đó là chưa kể lạm phát của khu vực được kiềm chế, cán cân thanh toán vãng lai của nhiều nước khu vực

kết dư tích cực - số kết dư này tương đương 0,4% GDP khu vực. Nếu năm qua vùng Caribbean không bị bão tố phá hoại mùa màng, thì kinh tế khu vực Mỹ Latinh còn có thể tốt hơn.

Còn về khả năng phát triển kinh tế khu vực Mỹ Latinh năm 2005, các chuyên gia IMF cho rằng, GDP khu vực Mỹ Latinh trong năm này có thể tăng thấp hơn, nếu tình hình thị trường dầu mỏ thế giới không có gì thay đổi đột biến (tại thị trường New York ngày 20/6/2005 giá một thùng dầu mỏ là 69,70 USD, tăng 12 USD so với cùng ngày tháng 5/2005), lãi suất ở các nước phát triển công nghiệp không tăng quá mức dự đoán, nhịp điệu tăng trưởng GDP ở các nước này tăng như dự đoán và nợ nhà nước của các nền kinh tế phát triển được cải thiện thì GDP bình quân các nước khu vực Mỹ Latinh có thể tăng 4,1%.

Khác với tình hình đã diễn ra ở thập niên 90 của thế kỷ XX, giờ đây nhiều nước Mỹ Latinh đã sử dụng lợi thế tài nguyên và kinh tế của mình để ra các giải pháp nhằm củng cố vị trí thuế của mình, cải thiện cơ cấu nợ nhà nước, mặc dù giữa các nước xuất khẩu dầu mỏ và các nước khác ở khu vực này còn khác xa nhau về các điều kiện phát triển tài chính. Ví dụ, đối với những nước xuất khẩu nhiều dầu mỏ như Mexico, Venezuela và Ecuador, nhờ giá dầu mỏ thế giới tăng cho nên đã tăng thu được ngân sách

nước mình. So với năm 2002, ngân sách nhà nước năm 2004 của Mexico và Ecuador đã được cải thiện, còn của Venezuela thì tăng lên rõ rệt. Trừ Argentina, còn ở các nước khác khu vực này, thu ngân sách tăng hữu hạn. Nhiều nước khu vực Mỹ Latinh phải cắt giảm chi phí ngân sách (% so với GDP) để bảo đảm cân bằng thu chi.

Hiện nay, nợ nhà nước khu vực Mỹ Latinh đã giảm, nhưng vẫn còn cao, đang trở thành nguồn gốc bất ổn của tình hình tài chính. Do vậy, các chuyên gia IMF cho rằng, vấn đề quan trọng ở đây là phải củng cố chính sách thuế nhằm cải thiện nợ nhà nước, kể cả cải cách và đổi mới chính sách thuế. Đây là vấn đề quan trọng hàng đầu để thu hút vốn đầu tư trực tiếp nước ngoài và phát triển kinh tế. Với đà kinh tế Mỹ Latinh đang tiến triển theo chiều hướng thuận lợi hiện nay, các chuyên gia IMF hy vọng công cuộc cải cách thuế và cải tổ cơ cấu nền kinh tế ở khu vực này có thể thành công, góp phần phục hưng kinh tế toàn cầu.

Còn về tình hình kinh tế từng nước trong khu vực, mặc dù GDP năm 2004 của Chile tăng không nhiều (tăng 6%) so với Venezuela (tăng 17,3%), với Uruguay (12%) và với Argentina (9%), nhưng các chuyên gia IMF cho rằng, Chile vẫn là nước có nền kinh tế phát triển ổn định nhất. Do vậy các chuyên gia này dự đoán GDP năm 2005 của Chile có thể tăng 6,1%; giá cả tăng 2,5% so với 1,1% năm 2004, còn cán cân thanh toán vãng lai năm 2005 có thể tăng 0,9% so với 1,5% ở năm 2004.

Đối với Argentina, các chuyên gia IMF cho biết, năm 2004 GDP nước này tăng 9%, nhờ tình hình chính trị - xã hội đã ổn định, vốn đầu tư vào nhiều. Ví dụ, vốn đầu tư năm 2004 là 1,8 tỷ USD so với 1,02 tỷ USD năm

2003. Lạm phát năm 2004 tăng, nhưng vẫn ở mức kiểm soát của ngân hàng trung ương nước này, còn năm 2005 dự đoán là 7,7% so với 4,4% năm 2004. Cán cân thanh toán vãng lai năm 2004 kết dư tích cực là 2% so với GDP, dự đoán năm 2005 tăng âm (-) là 1,2%. Năm qua thu thuế về cho ngân sách nhà nước Argentina đạt vượt mức dự kiến. Để kinh tế phát triển ổn định, giảm thất nghiệp, các chuyên gia IMF kiến nghị Argentina cần bình thường hóa quan hệ với các chủ nợ tư nhân và cần đạt được những tiến bộ lớn trong tiến trình cải cách cơ cấu nền kinh tế. Do vậy, các chuyên gia IMF cho rằng, GDP năm 2005 của Argentina có thể tăng 5,2%.

Brazil có nền kinh tế lớn nhất khu vực này, năm qua nhờ xuất khẩu được nhiều hàng hóa, thu hút được nhiều vốn đầu tư trực tiếp của nước ngoài (18,1656 tỷ USD so với 10,1435 tỷ USD năm 2003), tạo được nhiều công ăn việc làm, kinh tế phát triển thuận lợi, cho nên GDP năm 2004 tăng 5,2% so với năm trước. Nhờ vậy, ngân sách bội thu 4,6%. Đó là kết quả của việc chính phủ nước này trung thành với đường lối cải cách cơ cấu nền kinh tế và đường lối thực hiện chính sách kinh tế vĩ mô ổn định. Năm 2005, các chuyên gia IMF cho rằng, vấn đề quan trọng hàng đầu ở nước này là phải duy trì những kết quả đã đạt được trong lĩnh vực tài chính, phải ủng hộ cải cách thuế, bảo đảm xã hội, giảm nợ nhà nước. Trên cơ sở này, GDP Brazil năm 2005 mới có thể tăng 3,7% so với 5,2% năm 2004.

Năm 2004 các chỉ tiêu kinh tế của Uruguay tăng vượt mức dự kiến, GDP tăng 12%. Các chỉ tiêu tài chính vẫn tiếp tục được cải thiện, mặc dù nợ nhà nước còn cao, vốn đầu tư trực tiếp của nước ngoài giảm chỉ còn 230 triệu

USD so với 274,6 triệu USD năm 2003. Do vậy, các chuyên gia IMF cho rằng GDP Uruguay năm 2005 chỉ có thể tăng 5%.

Quốc gia có chỉ số GDP tăng cao nhất trong khu vực Mỹ Latinh trong năm 2004 là Venezuela, tăng 17,3%. GDP tăng cao như vậy chủ yếu là nhờ giá dầu mỏ thế giới tăng và Venezuela là một trong những quốc gia khai thác dầu mỏ lớn nhất trên thế giới. Vì vậy, nếu bị phụ thuộc quá nhiều vào thị trường dầu mỏ thế giới, nền kinh tế có thể tăng trưởng thiếu ổn định. Các chuyên gia IMF cho rằng, Venezuela cần áp dụng những biện pháp kiên quyết để củng cố tình hình tài chính, giảm tối đa sự phụ thuộc của nền kinh tế vào giá dầu thế giới, cần cải cách cơ cấu nền kinh tế, thị trường nội địa để các ngành kinh tế đưa ra phương án kinh doanh thích hợp. Hiện nay giá dầu thế giới biến đổi khôn lường, cho nên các chuyên gia IMF cho rằng, GDP năm 2005 Venezuela chỉ có thể tăng 4,6%.

Năm qua vốn đầu tư trực tiếp của nước ngoài vào Colombia nhiều hơn, khoảng 2,352 tỷ USD so với 1,746 tỷ USD năm 2003. Tuy nhiên, giá sinh hoạt cao, tăng 5,9% so với năm trước làm cho nhu cầu tiêu dùng trong nước thấp, hạn chế phát triển sản xuất nên GDP năm 2005 chỉ có thể tăng 4%. Điều đáng nói ở đây là so với các nước vùng Andean, năm 2004 thâm hụt cán cân thanh toán vãng lai của Colombia cao nhất, khoảng -1,1%, trong khi đó của Ecuador là -0,5%, và của Peru là -0,1%. Nguyên nhân chủ yếu là do kim ngạch xuất khẩu ở đây giảm do đồng đôla Mỹ mất giá so với đồng nội tệ của các nước này, vì vậy Colombia và Peru đã lập liên minh tiền tệ để chống lại áp lực mất giá của đồng đôla Mỹ nhằm đẩy mạnh xuất khẩu.

Năm qua Peru đã kiểm soát được lạm phát, nhờ vậy kinh tế tăng trưởng ổn định; còn Ecuador nhờ xuất khẩu nhiều dầu mỏ, tạo được các điều kiện tốt cho cải cách kinh tế, do vậy, góp phần kích thích phát triển sản xuất, kinh doanh, tạo đà cho kinh tế tăng trưởng bền vững.

Kinh tế Mexico năm 2004 phát triển tốt, chủ yếu nhờ vào kinh tế Mỹ, nhất là ngành công nghiệp, phát triển thuận lợi, sau nữa nhờ Mexico thực hiện cải cách trong lĩnh vực tài chính, góp phần tăng niềm tin của giới doanh nghiệp và tăng nhu cầu tiêu dùng nội địa. Mặc dù, ngân sách nhà nước được thực hiện đúng như dự kiến, nhưng lạm phát vẫn cao hơn mức 2-4% ngân hàng dự kiến. Các chuyên gia IMF cho rằng, để bảo đảm kinh tế tăng trưởng ổn định Mexico cần cải cách cơ cấu nền kinh tế không chỉ ở lĩnh vực ngân hàng - tài chính, mà còn ở cả lĩnh vực năng lượng, viễn thông và thị trường lao động; thực hiện cải cách thuế để tăng thu ở các ngành phi dầu mỏ. Nếu làm được như vậy, GDP Mexico năm 2005 có thể tăng 3,7% so với 4,4% năm 2004.

Kinh tế các nước khu vực Trung Mỹ năm 2004 tăng trưởng ổn định. Nếu giá dầu mỏ thế giới không biến động thất thường, GDP năm 2005 của khu vực này, theo IMF, có thể tăng 3,2% so với 3,5% năm 2004. Thỏa thuận thành lập khu vực mậu dịch tự do Trung Mỹ (CAFTA) được ký kết, theo IMF, là động lực thúc đẩy kinh tế khu vực này tiếp tục phát triển, đặc biệt trong điều kiện gần đây các hạn ngạch xuất nhập khẩu hàng may mặc thế giới đã bị xóa bỏ. Việc này có thể làm cho ngành dệt may của nhiều nước khu vực này gặp khó khăn. Để tăng cường hệ quả tích cực của thỏa thuận CAFTA, các chuyên gia IMF

cho rằng, các nước khu vực này cần đẩy nhanh tiến độ cải cách cơ cấu kinh tế, cần có chính sách thuế và tiền tệ ổn định để hỗ trợ cho tiến trình này.

Còn đặc điểm của các nước vùng Caribbean (gồm CH Dominica, Trinidad và Tobago, Jamaica...) là năm qua bị thiên tai, bão tố phá hoại mùa màng; giá năng lượng thiếu ổn

định; nợ nhà nước còn cao, làm GDP bình quân của các nước trong khu vực này chỉ tăng 2,1%. Nếu năm 2005 giải quyết được các vấn đề trên bằng một chính sách tài chính tích cực, hiệu quả, cải thiện được nợ nhà nước, thì GDP của khu vực này có thể tăng 3%. Sau đây là một số chỉ tiêu phản ánh tình hình kinh tế khu vực Mỹ Latinh năm 2004 và 2005:

Tên nước và khu vực	GDP tăng so với năm trước (%)		Lạm phát tăng so với năm trước (%)		Thâm hụt cán cân TT vãng lai (%)		Vốn đầu tư nước ngoài (tỷ USD)	
	2004	2005	2004	2005	2004	2005	2004	2005
Toàn khu vực Mỹ Latinh	5,7	4,1	6,5	6,0	0,8	0,2	39,1266	56,3778
Vùng MERCOSUR	6,1	4,4	5,7	6,4	1,9	0,7	11,5293	20,2756
Chile	6,0	6,1	1,1	2,5	1,5	0,9	4,2854	7,6028
Argentina	9,0	6,0	4,4	7,4	2,0	-1,2	1,020	1,800
Brazil	5,2	3,7	6,6	6,5	1,9	1,1	10,1435	18,1656
Uruguay	12,0	5,0	9,2	7,0	-0,3	-0,2	0,2746	0,2300
Vùng Andean	7,3	4,2	8,3	6,9	4,4	3,7	7,5041	6,2258
Venezuela	17,2	4,6	4,7	18,2	13,5	12,0	2,659	1,144
Colombia	4,0	4,0	5,9	5,2	-1,1	-2,6	1,746	2,352
Peru	5,1	4,5	3,7	2,1	-0,1	0,5	1,3773	1,3925
Ecuador	6,6	3,9	2,7	2,0	-0,5	0,8	1,5547	1,2000
Mexico	4,4	3,7	4,7	4,6	-1,3	-1,4	11,3727	16,6019
Vùng Trung Mỹ	3,5	3,2	7,2	6,0	-5,1	-4,4	1,9871	2,022
Vùng Caribbean	2,1	3,0	4,0	7,8	-0,6	-2,7	2,348	3,6501

Nguồn: Biki các số 48, 58 2005